КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЛІНГВІСТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет туризму, бізнесу і психології
Кафедра психології і туризму

ЗАТВЕРДЖУЮ
Проректор з навчально-виховної роботи
_____ Мирослав СОЛОВЕЙ
«27» червня 2022 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Сучасні теорії психології розвитку

галузь знань	***05 Соціальні і поведінкові науки***
спеціальність	***053 Психологія***
освітній рівень	***бакалавр***
освітня програма	***Практична психологія***
статус дисципліни	***нормативна***

Форма здобуття освіти: *денна*
Навчальний рік: *2022 /2023*
Семестр: *V*
Кількість кредитів ЄКТС: *3*
Мова навчання: *українська*
Форма підсумкового контролю: *іспит*

КИЇВ – 2022

Розробник: Кучеровська Н.О., кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри психології і туризму

Схвалено на засіданні кафедри психології і туризму.
Протокол № 17 від «01» червня 2022 року.

Завідувач кафедри Олександр БОНДАРЕНКО

Схвалено на засіданні вченої ради факультету туризму, бізнесу і психології.
Протокол № 9 від «27» червня 2022 року.

Голова вченої ради факультету Наталія ЖДАНОВА

1. Мета вивчення дисципліни

Метою вивчення навчальної дисципліни «Сучасні теорії психології розвитку» є формування системи уявлень про основні тенденції сучасної психології розвитку, її ключові поняття, що розкривають закономірності психічного розвитку людини в онтогенезі. Розглядаються основні закономірності емоційно-особистісного та пізнавального розвитку людини в сучасних теоріях розвитку.

2. Загальний обсяг (відповідно до робочого навчального плану) – 3 кредити ЄКТС; 90 год., у тому числі:

лекції – 14 год.
семінарські заняття – 16 год.
самостійна робота – 46 год.

3. Передумови до вивчення або вибору навчальної дисципліни

Передумовою до вивчення дисципліни «Сучасні теорії психології розвитку» є успішне засвоєння загальної, соціальної, вікової та педагогічної психології.

4. Анотація навчальної дисципліни:

Навчальна дисципліна «Сучасні теорії психології розвитку» є обов'язковим компонентом освітньої програми «Практична психологія». Курс передбачає розгляд сучасних тенденцій класичних теорій психічного розвитку (психоаналітичний підхід, теорія психосоціального розвитку особистості Е.Еріксона, біхевіористські теорії соціального научіння, операційна теорія інтелекту Ж.Піаже, культурно-історична теорія Л.С.Виготського) та новітні концепції, що описують різні лінії психічного розвитку («Theory of Mind», теорія соціальної ролі Р.Селмана, розвиток прив'язаності в онтогенезі).

Навчальна дисципліна «Сучасні теорії психології розвитку» для здобувачів вищої освіти спеціальності 053 Психологія складається з одного модуля «Психічний розвиток людини в зарубіжних та вітчизняних концепціях і теоріях»

5. Завданням вивчення навчальної дисципліни «Сучасні теорії психології розвитку» є формування таких компетентностей:

Інтегральна компетентність - здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у сфері психології, що передбачають застосування основних психологічних теорій та методів та характеризуються комплексністю і невизначеністю умов.

Загальні компетентності:

ЗК 02. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК 03. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.
ЗК 04. Здатність до критичного мислення, аналізу і синтезу.
ЗК 09. Вміння виявляти, ставити і вирішувати проблеми.
ЗК 12. Навички міжособистісної взаємодії.

Фахові компетентності:

ФК 2. Здатність до ретроспективного аналізу вітчизняного та зарубіжного досвіду розуміння природи виникнення, функціонування та розвитку психічних явищ.

ФК 3. Здатність до розуміння природи поведінки, діяльності та вчинків.

ФК 11. Здатність до особистісного та професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку.

ФК 15. Здатність забезпечувати та підтримувати психологічне здоров'я дітей в умовах шкільного навчання, проводити діагностично-корекційну роботу та психологічний супровід обдарованих дітей.

6. Очікувані результати навчання з дисципліни

Результат навчання (1. знати; 2. уміти; 3. комунікація; 4. автономність і відповідальність)		**Форми навчання** (та / або методи і технології)	**Методи оцінювання та пороговий критерій оцінювання** *(за необхідності)*
Код	**Результат навчання**		
1. ЗНАТИ:			
1.1.	базові категорії та ключові положення провідних зарубіжних та вітчизняних теорій, що пояснюють психічний розвиток	Лекції (традиційні та проблемні), семінари, самостійна позааудиторна робота; навчальні дискусії, елементи рольових ігор, рефлексивні технології.	Усне поточне опитування під час аудиторних занять, виконання практичних завдань (усно та письмово), письмова МКР
1.2.	визначальні закономірності психічного розвитку у зв'язку з вихованням та навчанням; розуміти значення спілкування, пізнання та праці для розвитку на різних етапах життя.		
1.3.	основні напрями сучасних віково-психологічних досліджень та їх методичну базу		
2. УМІТИ:			
2.1.	проводити порівняльний аналіз змісту базових категорій та положень психології розвитку, що розробляються різними науковими школами	Семінари традиційні та семінари-дискусії; робота в малих групах; самостійна позааудиторна	Усне поточне опитування під час аудиторних занять (індивідуальне та

2.2.	конструювати цілісну картину розвитку особистості та прогнозувати її зміни під впливом вікових та життєвих факторів	робота; кейс-метод; рольові ігри; навчальні дискусії; рефлексивні технології	фронтальне), письмова МКР. Оцінювання виконання індивідуальних практичних завдань
2.3.	аналізувати проблеми детермінант психічного розвитку людини на різних вікових етапах		
3. КОМУНІКАЦІЯ:			
3.1.	донесення до фахівців і нефахівців інформації, ідей, проблем, рішень та власного досвіду в галузі професійної діяльності	Семінари традиційні та семінари-дискусії; робота в малих групах; самостійна позааудиторна робота; рольові ігри; навчальні дискусії; рефлексивні технології	Усне поточне опитування під час аудиторних занять. Оцінювання виконання індивідуальних та групових практичних завдань, письмова МКР
3.2.	здатність ефективно формувати комунікативну стратегію в різних професійних ситуаціях		
4. АВТОНОМНІСТЬ І ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ:			
4.1.	здатність самостійно опрацьовувати інформацію, нести відповідальність за виконання завдань	Виконання індивідуальних та групових практичних завдань, підготовка презентацій; рефлексивні технології	Оцінювання виконання індивідуальних та групових практичних завдань, письмова МКР
4.2.	приймати самостійні рішення та відстоювати погляди у розв’язанні професійних завдань		

7. Співвідношення очікуваних результатів навчання з дисципліни із програмними результатами навчання

Результати навчання з дисципліни (код) **Програмні результати навчання (назва)**	**1.1**	**1.2**	**1.3**	**2.1**	**2.2.**	**2.3**	**3.1**	**3.2**	**4.1**	**4.2**
ПРН 1. Аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їх розв’язання	+	+	+	+	+	+				
ПРН 2. Розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування психічних явищ в контексті професійних завдань	+	+	+	+	+	+				
ПРН 9. Пропонувати власні способи вирішення психологічних задач і проблем у процесі професійної діяльності, приймати та аргументувати власні рішення щодо їх розв’язання				+	+	+	+	+	+	+
ПРН13. Взаємодіяти, вступати у комунікацію, бути зрозумілим, толерантно ставитися до осіб, що мають інші культуральні чи гендерно-вікові відмінності					+		+	+	+	+

8. Система оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти

Розподіл балів між видами навчальної діяльності змінюється в залежності від форми підсумкового контролю:

семестр	форма підсумкового контролю	види навчальної діяльності здобувача	максимальна кількість балів
V	іспит	аудиторна та самостійна робота	**50**
		модульна контрольна робота (МКР)	**20**
		іспит	**30**

Семестровий рейтинговий бал є сумою рейтингового бала за поточну (аудиторну та самостійну) роботу протягом семестру та рейтингового бала за МКР.

Поточне оцінювання аудиторної та самостійної роботи студентів здійснюється в національній 4-бальній шкалі («5», «4», «3», «2»). Невиконання завдань самостійної роботи, невідвідування семінарських занять позначаються «0».

Критерії оцінювання аудиторної роботи студентів (робота під час семінарів та/або практичних занять)

«5»	*студент демонструє вільне володіння матеріалом теми семінару; ознайомлений з рекомендованою літературою, вміє самостійно знайти відповідь на проблемні запитання, спираючись на лекційний матеріал та першоджерела; вміє вводити та використовувати власні класифікації, аналізувати, робити власні висновки; здатен встановлювати міжтематичні та міжпредметні зв'язки*
«4»	*студент демонструє достатньо вільне володіння матеріалом теми семінару; ознайомлений з рекомендованою літературою та першоджерелами, відповідь на проблемні запитання знаходить за допомогою викладача, спираючись на лекційний матеріал та вивчення першоджерел; допускає неточності та несуттєві (які кардинально не міняють суть) помилки у визначені понять та категорій і т.і., але легко усуває їх завдяки додатковим питанням*
«3»	*студент частково володіє матеріалом теми семінару; репродуктивно відбиває зміст лекційного матеріалу та/або основного підручника; допускає помилки у визначені понять та категорій і т.і.; нездатний знайти відповідь на проблемні запитання, чи вирішити проблемні завдання*
«2»	*студент демонструє нездатність розкрити питання семінару; не опанував зміст теми, вкрай слабо знає рекомендовану літературу, не володіє науковими фактами та категоріями, не знає основних закономірностей психічних явищ; показує низький рівень загальногуманітарного та наукового мислення*

Критерії оцінювання позааудиторної самостійної роботи здобувачів

«5»	*робота виконана правильно, повністю і самостійно, відбиває належний рівень знань, та сформованість практичних навичок; оформлена згідно вимог, які висуваються для даного типу завдань; вимоги академічної доброчесності строго дотримані*
«4»	*робота виконана самостійно, містить несуттєві помилки, відбиває належний рівень знань сформованість практичних навичок; оформлена згідно вимог, які висуваються для даного типу завдань; вимоги академічної доброчесності строго дотримані*
«3»	*робота виконана, але містить помилки, відбиває недостатній рівень знань та недостатню сформованість практичних навичок; оформлення роботи не в повній мірі відповідає вимогам, що висуваються для даного типу завдань; вимоги академічної доброчесності дотримані частково*
«2»	*робота виконана на неприйнятно низькому рівні; оформлення не відповідає вимогам; вимоги академічної доброчесності не дотримані*
«0»	*робота не виконана*

Модульна контрольна робота (МКР) проводиться наприкінці семестру і охоплює весь зміст навчального модуля. МКР оцінюється за 4-бальніою шкалою («5», «4», «3», «2»). Трансформація оцінки у рейтинговий бал за МКР проводиться у такий спосіб:

у V семестрі форма підсумкового контролю – **ІСПИТ**
«5» - 20 балів «4» - 16 балів «3» - 12 балів «2» - 8 балів Неявка на МКР – 0 балів

Критерії оцінювання модульної контрольної роботи студентів

«5»	*при виконанні завдання студент демонструє широку обізнаність у змісті теоретичного матеріалу з дисципліни, дає вірне та коректне визначення основним поняттям і психологічним термінам; вміння самостійно проводити аналіз психологічної ситуації або емпіричних даних та формулювати коректні і вірні коментарі та висновки*
«4»	*при виконанні завдання студент показав достатню обізнаність у змісті теоретичного матеріалу з дисципліни, розуміння принципів підходу до емпіричного*

	вивчення психологічних феноменів, але виявляє при цьому недостатнє вміння самостійно проводити аналіз психологічної ситуації або емпіричних даних та формулювати коментарі і висновки
«3»	*при виконанні завдання студент показав обмежену обізнаність у змісті теоретичного матеріалу з дисципліни, низьке розуміння принципів підходу до емпіричного вивчення психологічних феноменів, труднощі у проведенні аналізу психологічної ситуації або емпіричних даних та формулюванні коректних та вірних коментарів і висновків*
«2»	*при виконанні завдання студент показав обмежену обізнаність у змісті теоретичного матеріалу з дисципліни, нерозуміння принципів підходу до емпіричного вивчення психологічних феноменів, невміння проводити аналіз психологічної ситуації або емпіричних даних та формулювати коректні і вірні коментарі та висновки*
«0»	*робота не виконана*

Підсумкова оцінка за дисципліну виставляється за наступною схемою**:**

підсумковий рейтинговий бал	оцінка за шкалою ЄКТС	підсумкова оцінка за дисципліну за національною шкалою	
		форма підсумкового контролю – **залік**	форма підсумкового контролю – **іспит**
90 – 100	A	зараховано	відмінно
82 – 89	B		добре
75 – 81	C		
66 – 74	D		задовільно
60 – 65	E		
0 – 59	FX	незараховано	**незадовільно** з можливістю повторного складання

Підсумкова форма контролю у V семестрі – **ІСПИТ в усній формі.** Здобувачі мають дати відповідь на три питання екзаменаційного білету.

Для допуску здобувача вищої освіти до іспиту необхідним є виконання ним вимог навчального плану і графіка навчального процесу, а саме: усі пропущені аудиторні заняття мають бути відпрацьовані, усі види робіт, передбачені робочою програмою навчальної дисципліни, мають бути виконані.

Максимальний екзаменаційний бал становить **30.** Викладач оцінює відповідь здобувача на іспиті за 4-бальною шкалою. Отримана оцінка трансформується в **екзаменаційний рейтинговий бал** у такий спосіб:

«відмінно» – 30 балів
«добре» – 23 бали
«задовільно» – 18 балів
«незадовільно» – 0 балів

Критерії оцінювання усної відповіді здобувача на іспиті:

«відмінно»	*повна і правильна відповідь на всі питання екзаменаційного білета, здобувач демонструє знання фактологічного матеріалу, основних теоретичних питань курсу, вичерпно відповідає на додаткові запитання викладача, творчо застосовує теоретичний апарат дисципліни*
«добре»	*в цілому правильна відповідь на питання екзаменаційного білета, здобувач вміє робити аналіз і висновки, але на додаткові запитання викладача відповідає з деякими неточностями та недоліками*
«задовільно»	*поверхнева відповідь на питання екзаменаційного білета, здобувач припускається помилок при висвітленні фактологічного матеріалу, частково знає відповідь на запропоновані питання і демонструє наявність окремих елементів самостійного мислення*
«незадовільно»	*відсутність будь-якої відповіді на теоретичні запитання внаслідок незнання програмного матеріалу*

Якщо здобувач на іспиті з дисципліни, з якої він мав семестровий рейтинговий бал **менше 42 балів**, отримує **позитивну** екзаменаційну оцінку («відмінно», «добре», «задовільно»), то йому виставляється підсумкова оцінка з дисципліни за національною шкалою **лише «задовільно»**, за шкалою ЄКТС – **E**, а в екзаменаційній відомості в графі «Підсумковий рейтинговий бал» ставиться **60 балів**.

Умови допуску до семестрового іспиту. Для допуску здобувача вищої освіти до іспиту з дисципліни «Сучасні теорії психології розвитку» необхідним є виконання ним вимог навчального плану і графіка навчального процесу, а саме:

- всі пропущені аудиторні заняття мають бути відпрацьовані;
- усі види робіт, передбачені робочою програмою навчальної дисципліни, мають бути виконані.

9. Програма навчальної дисципліни. Тематичний план занять

№ п/п	№ і назва теми (включно з темами, винесеними на самостійне опрацювання)	Кількість годин			
		денна форма			
		Разом	у тому числі		
			лекції	семінарські/ практичні заняття	самостійна робота
МОДУЛЬ 1.					
Змістовий модуль 1. **МЕТОДОЛОГІЧНІ ПОЛОЖЕННЯ ПСИХОЛОГІЇ РОЗВИТКУ**					
1.	Тема 1. Психічний розвиток як предмет дослідження	**9**	2	2	6
Змістовий модуль 2. **КЛАСИЧНІ ТА СУЧАСНІ ТЕОРІЇ КОГНІТИВНОГО РОЗВИТКУ**					
2.	Тема 1. Зарубіжні теорії научіння і когнітивного розвитку	**9**	2	2	9
3.	Тема 2. Проблема когнітивного розвитку у вітчизняних теоріях	**9**	2	2	9
4.	Тема 3. Модель психічного як нова дослідницька парадигма когнітивної психології	**9**	2	2	9
Змістовий модуль 3. **КЛАСИЧНІ ТА СУЧАСНІ ТЕОРІЇ ПСИХОСОЦІАЛЬНОГО РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ**					
5.	Тема 1. Психоаналітичні теорії розвитку особистості	**9**	2	2	9
6.	Тема 2. Просоціальна поведінка і теорія прив’язаності Дж. Боулбі	**12**	2	2	9
7.	Тема 3. Психосоціальний розвиток особистості	**11**	2	2	9
	МКР	**2**		2	
	УСЬОГО ГОДИН	**90**	**14**	**16**	**60**

10. Рекомендована література

Базова

1. Дуткевич Т.В. Дитяча психологія: Навч. посібник. Реком. МОНмолодьспорт України. Київ : ЦУЛ, 2012. 424 с.
2. Особистість у розвитку: психологічна теорія і практика: монографія / ред. С. Д. Максименка, В. Л. Зливкова, С. Б. Кузікової. Суми: Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2015. 430 с.
3. Рибалка В. В. Методологічні засади теоретичної та практичної психології: особистість, психологічна діяльність, духовність. *Психологія і особистість*. 2018. № 1. С. 9-19.
4. Рибалка В. В. Теорії особистості у вітчизняній психології та педагогіці: навч. посіб. Одеса: Видавництво Бакаєв Вадим Вікторович, 2009. 575 с.
5. Становлення базових парадигм української психології: колективна монографія / ред. В.В. Турбан. К.: Видавничий Дім «Слово», 2017. 257 с.
6. Столяренко О Б. Психологія особистості : навч. посіб. Кам'янець-Подільський : ПП «Медобори 17 - 2006», 2011. 200 с.
7. Титаренко Т. М. Сучасна психологія особистості: навч. посіб. К.: Каравела, 2013. 372 с.

Додаткова

1. Гавриловська К. П. Методичні рекомендації з курсу «Сучасні теорії глибинної психології». Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2014. 40 с.
2. Занюк С.С.Психологія мотивації : Навч. посібник для студентів вищих навч. Закладів. Київ : Либідь, 2012 р. 303с.
3. М'ясоїд П. Психогенетична проблема і моністичний принцип у психології розвитку. *Психологія і суспільство*. 2003. № 3. С. 17-78.
4. М'ясоїд П.А. Постмодернізм у психології і психологічне пояснення розвитку. *Педагогіка і психологія.* 2001. № 1. С. 24-33.
5. Максименко С. Д. Розвиток психіки в онтогенезі : в 2 т. Т.2 : Моделювання психологічних новоутворень : генетичний аспект : монографія. Київ: Форум, 2002. 335 с.
6. Максименко С.Д. Теорія специфічних рушіїв розвитку Г.С. Костюка. *Проблеми сучасної психології*. Вип. № 27. 2015. С.7-19.
7. Мостова Т.Д., Кучеровська Н.О., Доскач С.С. Психологічні умови розвитку дітей в умовах війни. *Наукові перспективи.* № 6 (24). 2022. С. 284-295.
8. Особистість у розвитку: психологічна теорія і практика : монографія / за ред. С. Д. Максименка, В. Л. Зливкова, С. Б. Кузікової. Суми : Вид-во СумДПУ імені А.С. Макаренка, 2015. 430 с.
9. Приходько Ю. Формування соціальної компетентності у взаємодії дітей різних вікових груп. *Учитель початкової школи*. 2018, № 10. С. 7-9.
10. Психологічна діагностика особливостей когнітивного розвитку молодших школярів в умовах інформаційного суспільства : монографія / С. А.

Гончаренко, А. Й. Ваврик, Є. П. Верещак та ін. ; НАПН України, Ін-т психол. ім. Г. С. Костюка ; за ред. С. А. Гончаренко, Л. О. Кондратенко. – Київ ; Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2014.– 227 с.

11. Психологія розвитку та формування особистості дитини : реком. бібліогр. покажч. Харків. нац. пед. ун-т імені Г. С. Сковороди, наукова бібліотека ; уклад.: Т. І. Неудачина ; відп. ред. О. Г. Коробкіна. Харків : ХНПУ, 2018. 76 с.
12. Романова, І. А. Рефлексивно-діяльнісний підхід як основа формуваня культури інтелектуальної діяльності молодших школярів. *Педагогіка та психологія : зб. наук. пр.* / ХНПУ ім. Г. С. Сковороди ; за заг. ред. І. Ф. Прокопенка, С. Т. Золотухіної. Харків : Щедра садиба плюс, 2015. Вип. 48. С. 238-249.
13. Сергєєнкова О.П. Вікова психологія : навч. посіб. Київ : ТОВ «Центр учбової літератури». 2012. 384 с.
14. Смук О. Сучасні теоретичні підходи до проблем психічного розвитку особистості / О. Смук. // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія “Педагогіка, соціальна робота“. Випуск 16-17. – 2018. – С. 89-92.
15. Токарева Н. М. Основи вікової психології : навчально-методичний посібник. Кривий Ріг : Тов ВНП "Інтерсервіс", 2013. 283 с.
16. Щотка О. П. Вікова психологія дорослої людини: Навч. Посібник. Ніжинський держ. педагогічний ун-т ім. Миколи Гоголя. Ніжин : Редакційно-видавничий відділ НДПУ ім. М. Гоголя, 2011. 194 с.
17. Crain W. Theories of development. Concepts and applications. New Jersy: Prentice-Hall, Upper Saddle River, 2000. 420 p.
18. Miller P.H. Theories of developmental psychology. New York: Worth Publishers, 2002. 518 p.
19. Thomas R.M. Comparing theories of child development. Belmont, CA: Wadsworth, 2005. 558 p.

Інтернет-ресурси

www.unicef.org	Дитячий фонд Організації Об'єднаних Націй (UNICEF)
www.icdl.com	The International Council on Development and Learning (ICDL)
www.zerotothree.org	Інформаційний ресурс з розвитку дітей від 0 до 3

Відеоматеріали

https://www.youtube.com/watch?v=hsie2EuNCNI&t=3s	Freud's Psychosexual Development
https://www.youtube.com/watch?v=8O5jynza2n4	Emotional Deprivation in Infancy Study by Rene A. Spitz (1952)

https://www.youtube.com/watch?v=HUw6-9ElQFM&ab_channel=AssociationforChildandAdolescentMentalHealth	Professor Uta Frith on the Sally Anne test (2017)
https://www.youtube.com/watch?v=8hLubgpY2_w&ab_channel=007IceWeasel	The "False Belief" Test: Theory of Mind
https://www.youtube.com/watch?v=ukntjd7iOS8&ab_channel=R.J.Birmingham	Developmental Psychology - Human Development - CH1
https://www.youtube.com/watch?v=aLK_nkgx8wo&ab_channel=R.J.Birmingham	Developmental Psychology - Physical, Perceptual, and Motor Development - CH3
https://www.youtube.com/watch?v=Y9hWwxPV1bs&ab_channel=R.J.Birmingham	Developmental Psychology - Cognitive Development in Infancy & Early Childhood - CH4
https://www.youtube.com/watch?v=O4QBTXeWmBc&ab_channel=R.J.Birmingham	Developmental Psychology - Socioemotional Development In Infancy - CH5